

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

ตำบลรางพิกุล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

Factors Affecting Participation in Community Product Development of Rang Phikul Sub-District, Kamphaeng Sean District, Nakhon Pathom Province

¹กาญจนา โพธิ์นิยม, ²นิรันดร ยิ่งยวด และ ³วรรณิ์ เนียมหอม

¹Karnjana Poniynom, ²Nirun Yingyuad and ³Vannee Niamhom

ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Department of Human and Community Resources Development,

Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus

E-mail: karnjana.po@ku.th

Received June 21, 2023; Revised July 11, 2023; Accepted August 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน 4) นำเสนอแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนที่เข้าร่วมในกองทุนหมู่บ้านไผ่ไหม้ จำนวน 120 คน และสัมภาษณ์ข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำ ประธานกองทุนหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผู้นำ 2) ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประเมินผล 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ผู้นำและการส่งเสริมจากภาครัฐ 4) แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังนี้ (1) การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและการพัฒนาศักยภาพของผู้นำรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี (2) การส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการ

พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (3) การสร้างร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคีเครือข่ายอื่นๆ โดยให้ทุกภาคส่วนมีการทำงานร่วมกันในเชิงรุก (4) ส่งเสริมการบริหารจัดการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน; ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

Abstract

This article aimed to: 1) study the level of factors affecting participation in community product development; 2) study the level of participation in community product development; 3) study factors affecting participation in community product development; and 4) present approaches for creating participation in community product development. This research used a mixed method. Data were collected using questionnaires assessed by 120 people who participated in the Phai Nom Village Fund. The major informants were interviewed, including a village head, a chairman of the village fund, and relevant government officials. Quantitative data were analyzed by descriptive statistics, and qualitative data were analyzed by content analysis.

The research findings showed that 1) the level of factors affecting participation in the overall development of community products was at a high level, with the leadership aspect having the highest average value. 2) The level of participation in the overall development of community products was at a high level, with the assessment aspect having the highest average value. 3) The factors affecting participation in the development of community products included the village head and support from the government sector. 4) There were 4 approaches for creating participation in the development of community products, as follows: (1) promoting the development of the potential of community leaders and new generation leaders to have knowledge and competence in technologies; (2) encouraging government sectors to play a role and participate in the development of community products; (3) providing collaboration among the community leader, government sectors, academic sectors, and other network partners by allowing all sectors to work together proactively; and (4) promoting product management.

Keyword: Participation; Community Product Development; Factors Affecting Participation

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2565 – พ.ศ.2570) มีความมุ่งหมายที่จะเร่งเพิ่มศักยภาพของประเทศในการรับมือกับความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อที่รุนแรงและเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและทันต่อเวลาที่ การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ “พลิกโฉมประเทศสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งหมายถึงการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้างนโยบาย และกลไก เพื่อมุ่งสร้างสังคมที่ก้าวทันพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสพัฒนาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ พร้อมกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น และคำนึงถึงความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม โดยเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ได้มีการกำหนดเป้าหมายหลักจำนวน 5 ประการ โดยมี 2 เป้าหมายที่มีการมุ่งเน้นในการพัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาคมน ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 คือ การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการให้สูงขึ้น เชื่อมโยงเศรษฐกิจท้องถิ่นและผู้ประกอบการรายย่อยกับห่วงโซ่มูลค่าของภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย และเป้าหมายที่ 2 คือ การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะที่ดีของสังคม ซึ่งตามเป้าหมายทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้นการมีส่วนร่วมถือเป็นอีกหนึ่งทักษะที่สำคัญที่จะทำให้เป็นไปตามเป้าหมายที่มีการวางไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

การมีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์บนโลกใบนี้ เพราะมนุษย์ทุกคนในสังคมนั้นต่างอยู่ร่วมกันเป็นสังคมต่างต้องพึ่งพาอาศัยกัน มนุษย์ทุกคนย่อมมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่อาจส่งผลกระทบต่อตนเองได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจึงถือเป็นหลักสากลที่ได้รับการยอมรับในนานาประเทศจนเกิดเป็นทักษะที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมาก ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสนใจต่อทักษะการมีส่วนร่วมเพราะเป็นหนึ่งในทักษะที่มีความจำเป็นในการพัฒนาประเทศในแต่ละด้าน ทั้งด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมนั้นประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบ เป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่จะสามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนา ถัดมาคือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเป็นการดำเนินงานตามแผนที่ได้มีการวางไว้หลังจากที่มีการร่วมกันประเมินถึงปัญหาและตัดสินใจออกมาเป็นแผนการเรียบร้อยแล้วโดยในขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนที่ก่อให้เกิดการเป็นเจ้าของกิจกรรม ได้ร่วมลงมือทำในกิจกรรมนั้นๆหลังจากที่ได้เข้าร่วมในการปฏิบัติการแล้วจะเข้าสู่ขั้นตอนการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ โดยจะเป็นผลประโยชน์ที่ได้จากการทำกิจกรรมมิได้เข้าร่วม ผลประโยชน์ที่ได้รับอาจเป็น

ผลประโยชน์ทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ และในขั้นตอนสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป (Cohen & Uphoff, 1981)

ตำบลรางพิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นหนึ่งชุมชนขนาดใหญ่ที่มีประชากรอาศัยอยู่จำนวน 1,940 ครัวเรือน มีหมู่บ้านรวมกันทั้งสิ้น 9 หมู่ (องค์การบริหารส่วนตำบลรางพิบูล, 2564) ตำบลรางพิบูลเป็นหนึ่งชุมชนที่มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเกิดขึ้น โดยมีสมาชิกจากในแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมสมัครเป็นสมาชิก ในกลุ่มกองทุนหมู่บ้านนั้นจะมีการระดมเงินทุนและนำเงินทุนที่ได้มาจัดกิจกรรมต่างๆมากมายเพื่อชุมชน และนอกจากจะนำเงินทุนนั้นมาจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนแล้วยังมีการนำเงินทุนที่เกิดจากการระดมทุนจากสมาชิกมาผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ทางชุมชนได้ทำการผลิตโดยมีเงินสนับสนุนจากกองทุนหมู่บ้านนั้นจะเป็นสินค้าประเภทอุปโภคบริโภค เช่น สบู่ฟักข้าว ยาสระผมอัญชัน ยาสระผมฟักข้าว น้ำยาล้างจาน เป็นต้น โดยวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตนั้นล้วนมาจากผลผลิตทางการเกษตรที่เกิดจากการเพาะปลูกโดยเกษตรกรในตำบลรางพิบูลทั้งสิ้น จากการเข้าสำรวจพื้นที่ในตำบลรางพิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ทำให้พบว่า ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้นก็ยังคงพบปัญหา คือ ถึงแม้ว่าผลิตภัณฑ์ที่ได้ออกมานั้นจะมาจากผลผลิตในชุมชนและเงินทุนจากกองทุนหมู่บ้านก็จริง หากแต่กลุ่มประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตนั้นกลับไม่ใช่คนในชุมชนที่เข้าร่วมในกลุ่มกองทุนทุกคน มีเพียงแต่กลุ่มคนที่เป็นคิดริเริ่มที่จะทำผลิตภัณฑ์เท่านั้นที่เป็นคนผลิตผลิตภัณฑ์มาอย่างแต่เนื่อง แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปรายได้จากการผลิตลดลงเนื่องด้วยรูปแบบของผลิตภัณฑ์และองค์ประกอบอื่นๆที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ขาดความน่าสนใจและยากต่อการเข้าถึงก็ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของกลุ่มคนที่เข้ามาช่วยในการผลิตลดลงไปด้วยเช่นกัน เหลือเพียงแต่กลุ่มคนไม่กี่คนที่ยังคงทำการผลิตต่อไปถึงแม้ว่าสินค้าจะสร้างรายได้ไม่ดีเท่าเดิมก็ตาม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนหยุดนิ่งไม่เกิดการพัฒนาเพราะกำลังคนและความคิดเห็นในการพัฒนาไม่เพียงพอ เพราะถึงแม้มีการพัฒนาเกิดขึ้นก็อาจมาจากความคิดเห็นของกลุ่มคนแค่เพียงไม่กี่คน ไม่ได้เกิดจากความคิดเห็นของคนในชุมชน นอกจากความคิดเห็นที่ยังไม่เพียงพอที่จะนำไปพัฒนาต่อแล้วนั้น อาจมีปัญหาอื่นๆตามมาจากการขาดความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนอีกด้วย เช่น อาจเกิดความขัดแย้งภายในชุมชน เป็นต้น บทความวิจัยนี้นำเสนอระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ระดับของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลรางพิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับชุมชนในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและส่วนอื่นๆ ให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล สามารถปรับตัวให้เท่าทันชุมชนอื่นๆ ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนรางวัล พิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนรางวัล พิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนรางวัล พิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
4. เพื่อนำเสนอแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนตำบลรางวัล พิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน

กรมพัฒนาชุมชน (2562) กล่าวว่า ความหมายผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น หมายถึง ผลผลิตที่ผลิตโดยกลุ่มชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรีและกลุ่มอาชีพ เป็นต้น ซึ่งในหนึ่งชุมชนอาจมีหลายผลิตภัณฑ์และมีผลิตภัณฑ์เหมือนกันได้ในหลายพื้นที่และ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นคือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยผู้ประกอบการรายเดียวและผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff (1981) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ ซึ่งแนวคิดนี้มีกรอบพื้นฐานเพื่ออธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การริเริ่มตัดสินใจการดำเนินการตัดสินใจ และการตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริการและการประสานของความช่วยเหลือ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม

สรุปได้ว่า แนวคิดการมีส่วนร่วมที่ของ Cohen and Uphoff นี้จะเห็นว่าการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่บุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมมือร่วมใจช่วยกันจัดทำแผนการปฏิบัติการ กำหนดนโยบายและการจัดสินใจ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวมหรือชุมชนนั้นๆ โดยการทำกิจกรรมนั้นจะสามารถวัดได้ถึงความเข้มแข็งของชุมชนโดยสามารถวัดได้จากจำนวนประชากรที่เข้าร่วมในการจัดทำกิจกรรมว่ามีคนมาเข้าร่วมมากหรือน้อยเพียงใด

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

การศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม สรุปได้ดังนี้
 ปรัชญา เวสาร์ซซ์ (2528) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นประกอบด้วย

- 1) ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและความปลอดภัย เป็นต้น
 - 2) ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น เช่น ผู้นำ หน่วยงานภาครัฐ สมาชิกในชุมชน เป็นต้น
 - 3) ปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทน เช่น ค่าตอบแทนแรงงาน เงินปันผลจากสหกรณ์ออมทรัพย์ คุณภาพชีวิต เป็นต้น
 - 4) ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ทศนคติ เจตคติ ความรู้และความเข้าใจ ความคาดหวัง เป็นต้น
- Koufman (1949) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในชนบท พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้และระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

อนุภาพ ธีรลาภ (2528) เห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ความเกรงใจผู้ที่มีสถานภาพที่สูงกว่า ความต้องการเป็นกลุ่มเป็นพวก ความเชื่อในตัวผู้นำ ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน การยอมรับแบบอย่าง ความไม่พอใจต่อสภาพแวดล้อม การยอมรับในอำนาจรัฐ และฐานะทางเศรษฐกิจ

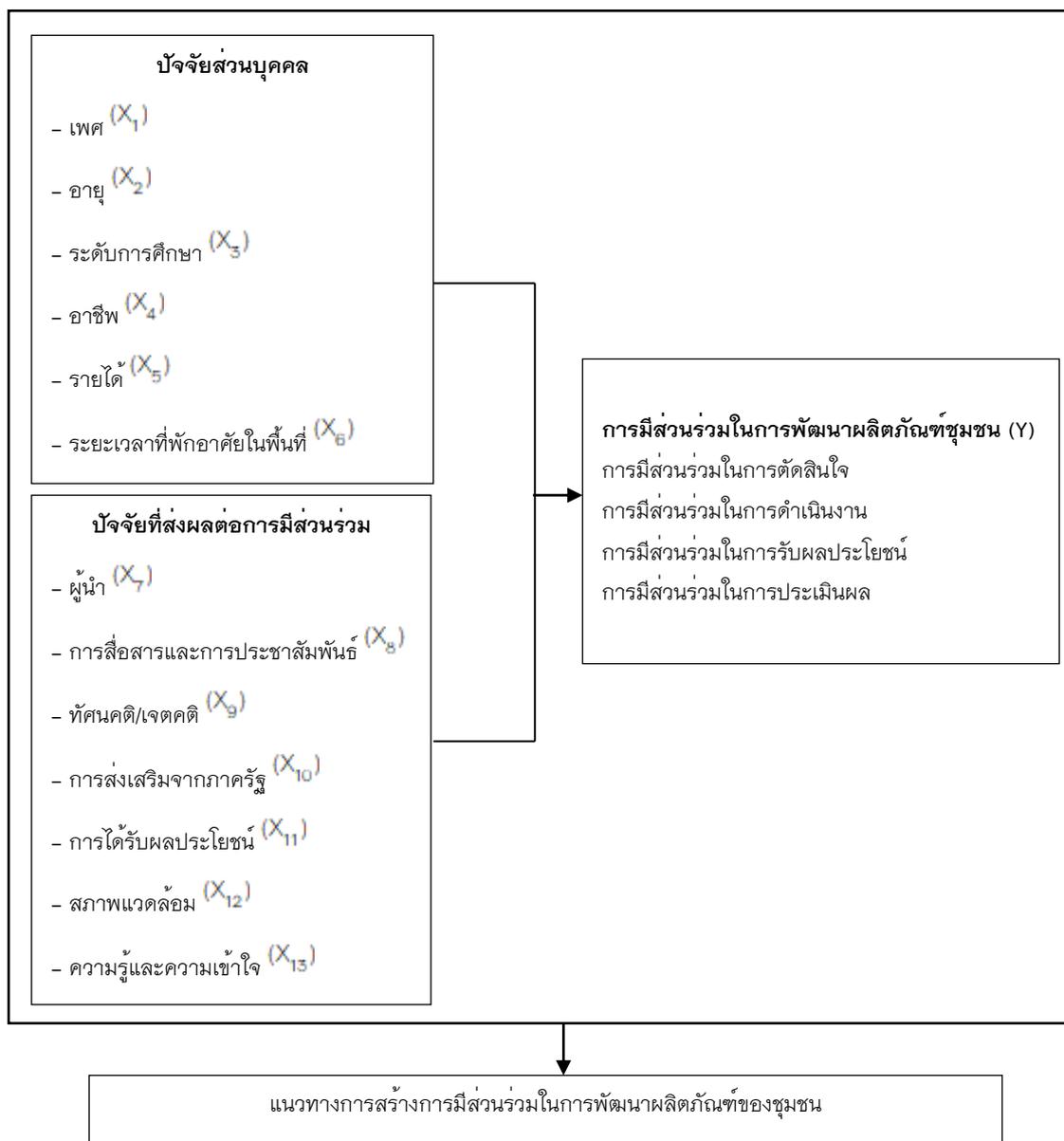
Creighton (2005) พบว่า การที่คนเราจะพิจารณาว่าตนได้รับผลกระทบและเลือกที่จะมีส่วนร่วมในโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือไม่นั้น อย่างน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 6 ประการคือ 1) ความใกล้ชิดปัญหา 2) ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ 3) การเข้าถึงประโยชน์ใช้สอยหรือบริการ 4) ประเด็นทางด้านสังคม/สิ่งแวดล้อม 5) ค่านิยม และ 6) อำนาจที่ได้รับการมอบหมายตามกฎหมาย นอกจากนี้ประชาชนโดยทั่วไปจะเข้ามามีส่วนร่วม ปัจจัยที่เป็นส่วนสำคัญคือ การให้ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนทั่วไปถึงผลที่จะติดตามมาของการมีส่วนร่วมหรือการไม่ทำตามกิจกรรมที่นำเสนอ และต้องแสดงให้เห็นชัดเจนเพื่อให้ประชาชนเห็นช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วมได้ ถ้าเขาต้องการที่จะมีส่วนร่วม

จากแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นตัวแปรที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ดังนี้ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา

4) อาชีพ 5) รายได้ 6) ระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ 7) ผู้นำ 8) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ 9) ทักษะคติ/เจตคติ 10) การส่งเสริมจากภาครัฐ 11) การได้รับผลประโยชน์ 12) สภาพแวดล้อม และ 13) ความรู้และความเข้าใจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยประยุกต์จากแนวคิด Cohen and Uphoff (1981) และมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม เพื่อหาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน สรุปได้แนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Method) มีรายละเอียดดังนี้

ประชากร และผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่เข้าร่วมกองทุนบ้านไผ่ไน้ม จำนวน 120 คน โดยในการวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรทั้ง 120 คนเป็นตัวแทนในการศึกษาวิจัย เนื่องด้วยประชากรทั้ง 120 คน เป็นประชากรที่เป็นสมาชิกอยู่ในกองทุนหมู่บ้านไผ่ไน้ม และมีการเข้าร่วมทำผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้ง 120 คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลรางพิกุล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

เครื่องมือวิจัย การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพ

1. แบบสอบถาม (Questionaries) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลรางพิกุล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบไปด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และระยะเวลาที่พักอาศัยของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ปัจจัยด้านทัศนคติและเจตคติ ปัจจัยด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ ปัจจัยด้านการได้รับประโยชน์ และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม จำนวน 52 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมด้านความรู้และความเข้าใจ โดยเป็นลักษณะแบบเลือกตอบ (ถูกหรือผิด) จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 4 ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จำนวน 33 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเป็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) เช่นเดียวกับตอนที่ 2

2. ประเด็นคำถาม สำหรับใช้ในการประชุมกลุ่มย่อยกับผู้นำชุมชนและผู้เชี่ยวชาญในการหาแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลรางพิกุล

โดยในการสร้างเครื่องมือวิจัยนั้นผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือการวิจัยขึ้นมาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

แบบสอบถาม

1. กำหนดจุดประสงค์ในการนำสร้างเครื่องมือ

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

3. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม เพื่อกำหนดขอบเขตของแบบสอบถามให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสร้างแบบสอบถามการวิจัย

4. กำหนดโครงสร้างและนิยามเชิงปฏิบัติการ

5. กำหนดข้อคำถามในแบบสอบถาม

6. นำเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยไปทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ 2 ส่วน คือ ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามดังนี้

6.1 ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมาเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษาที่ใช้เพื่อให้มีความสมบูรณ์ และนำมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Congruence : IOC) ในการพิจารณาถึงคุณภาพของคำถาม มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

6.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปทำการทดสอบ จำนวน 30 ชุด กับประชาชนในตำบลรางพิบูลย์ที่ไม่ได้นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (Try out) เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อคำถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.779

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านกระบวนการขั้นต้นแล้วนั้น ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการศึกษาวิจัย

ประเด็นคำถาม

ประเด็นคำถามสำหรับใช้ในการประชุมกลุ่มย่อยกับผู้นำชุมชนและผู้เชี่ยวชาญในการหาแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลรางพิบูลย์ ผู้วิจัยทำการศึกษาเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างประเด็นคำถามที่ใช้ในการประชุมกลุ่มย่อย แล้วนำไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อร่วมให้ความคิดเห็น ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม และแก้ไขปรับปรุงประเด็นคำถามให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น จากนั้นนำประเด็นคำถามไปทดลองเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล แล้วนำมาพิจารณาความเหมาะสมและครบถ้วนของข้อมูลตามที่ต้องการ หากยังมีประเด็นที่คลุมเครือหรือขาดความเหมาะสม ผู้วิจัยจะนำเครื่องมือกลับมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือจากภาคีวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน เสนอขอความอนุเคราะห์ต่อองค์การบริหารส่วนตำบลรางพิบูลย์ และผู้นำชุมชนในการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการลงพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2. การเก็บข้อมูลโดยข้อคำถาม ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือจากภาควิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน เสนอขอความอนุเคราะห์ต่อองค์การบริหารส่วนตำบลรางพิบูล และผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน โดยในการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจะดำเนินการโดยการนัดวันและเวลาเพื่อลงพื้นที่สัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก และในการเก็บข้อมูลโดยใช้ข้อคำถามนั้น จะดำเนินการโดยการนัดวันและเวลาเพื่อจัดทำการประชุมกลุ่มย่อยโดยใช้ข้อคำถามในการหาแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลรางพิบูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาแล้วเสร็จ จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ การวิเคราะห์ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X} หรือ μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. หรือ σ) เพื่ออธิบายถึงลักษณะข้อมูลทั่วไป และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multi Regression Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลประเด็นคำถาม เมื่อผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาแล้วเสร็จ จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป นำมาสรุปเป็นประเด็นเนื้อหา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ต่อไป และใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Introduction) โดยการนำข้อมูลมาเรียบเรียง แล้วนำไปตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และทำการสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย

1. ระดับของปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลรางพิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการศึกษาในระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลรางพิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้ เพศของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวน 120 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 69.2 มากกว่าเพศชายซึ่งคิดเป็นร้อยละ 30.8 อายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีอายุเฉลี่ย 53 ปี โดยมีอายุอยู่ระหว่าง 53 – 62 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.2 รองลงมา มีอายุเฉลี่ย 43 – 52 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.7 โดยผู้ให้ข้อมูลมีอายุต่ำสุด 33 ปี และมีอายุสูงสุด 74 ปี ระดับการศึกษาของ

กลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมาคือ ระดับมัธยมปลาย หรือ ปวช. คิดเป็นร้อยละ 22.5 ระดับปวส. คิดเป็นร้อยละ 15.8 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 15 และน้อยที่สุดคือ ระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 11.7 อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.5 รองลงมาคือ อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 27.5 ว่างาน คิดเป็นร้อยละ 15 รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 10.8 เอกชน คิดเป็นร้อยละ 8.3 และน้อยที่สุดคือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 5.8 รายได้ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีรายได้อยู่ในระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.7 ถัดมาคือรายได้อยู่ในระหว่าง 10,000 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.8 รายได้น้อยกว่า 9,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 20 และมีรายได้สูงกว่า 30,001 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.5 ระยะเวลาที่พักอาศัยในพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่เฉลี่ย 30 ปี โดยมีระยะเวลาที่พักอาศัยในพื้นที่อยู่ระหว่าง 12 – 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 26 รองลงมา มีระยะเวลาที่พักอาศัยในพื้นที่เฉลี่ย 2 – 11 ปี คิดเป็นร้อยละ 24 โดยผู้ให้ข้อมูลมีระยะเวลาพักอาศัยในพื้นที่ต่ำสุด 2 ปี และสูงสุด 70 ปี

ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

จากการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.85$, $\sigma = 0.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุดถึงน้อยที่สุด สามารถเรียงได้ดังนี้ ด้านผู้นำ ($\mu = 4.92$, $\sigma = 0.21$) ด้านทัศนคติและเจตคติ ($\mu = 4.40$, $\sigma = 0.46$) ด้านความรู้และความเข้าใจ ($\mu = 4.36$, $\sigma = 0.41$) ด้านการได้รับประโยชน์ ($\mu = 3.78$, $\sigma = 0.37$) ด้านสภาพแวดล้อม ($\mu = 3.70$, $\sigma = 0.28$) ด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ($\mu = 3.33$, $\sigma = 0.56$) และด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ ($\mu = 2.49$, $\sigma = 0.25$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (ภาพรวม)

(n = 120)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน	μ	σ	ระดับความคิดเห็น และระดับความรู้
ด้านผู้นำ	4.92	0.21	มากที่สุด
ด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์	3.33	0.56	ปานกลาง
ด้านทัศนคติ/เจตคติ	4.40	0.46	มากที่สุด
ด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ	2.49	0.25	น้อย
ด้านการได้รับประโยชน์	3.78	0.37	มาก
ด้านสภาพแวดล้อม	3.70	0.28	มาก
ด้านความรู้และความเข้าใจ	4.36	0.41	สูง
รวม	3.85	0.36	มาก

2. ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลรางพิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

จากการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.61, \sigma = 0.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากและปานกลาง เรียงจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการประเมินผล ($\mu = 3.79, \sigma = 0.65$) ด้านการตัดสินใจ ($\mu = 3.65, \sigma = 0.80$) ด้านการดำเนินงาน ($\mu = 3.60, \sigma = 0.81$) และด้านการรับผลประโยชน์ ($\mu = 3.41, \sigma = 0.80$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (ภาพรวม)

(n = 120)			
การมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน	μ	σ	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการตัดสินใจ	3.65	0.80	มาก
ด้านการดำเนินงาน	3.60	0.81	มาก
ด้านการรับผลประโยชน์	3.41	0.81	ปานกลาง
ด้านการประเมินผล	3.79	0.65	มาก
รวม	3.61	0.76	มาก

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลรางพิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์แบบสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรอิสระ (X) จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ ผู้นำ (X_7) และ การส่งเสริมจากภาครัฐ (X_{10}) มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (Y) ดังนี้

1) ผู้นำ (X_7) มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับต่ำกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (Y) ($\rho = -.199$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

2) การส่งเสริมจากภาครัฐ (X_{10}) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (Y) ($\rho = .242$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

เมื่อทำการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสู่สมการถดถอยในขั้นสุดท้าย ผลการศึกษา พบว่า ผู้นำ (X_7) สามารถอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ร้อยละ 5.9 ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วมกับผู้นำ (X_7) คือ การส่งเสริมจากภาครัฐ (X_{10}) สามารถอธิบายความแปรปรวนเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 3.2 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งสองตัว พบว่า

สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้รวมร้อยละ 9.1 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (ρ) เท่ากับ .302 และได้สมการถดถอยพยากรณ์ในรูปแบบดิเบและคะแนนมาตรฐาน ดังตารางที่ 3

สมการถดถอยพยากรณ์ในรูปแบบดิเบ

$$\hat{Y} = 4.143 + 0.230X_7 - 0.223X_{10}$$

สมการถดถอยพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.228X_7 - 0.181X_{10}$$

ตารางที่ 3 ตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

Model	R ² change	b	Beta	S.E.	t	p-value
X ₇	0.059	0.230	0.228	0.244	2.575	0.043
X ₁₀	0.032	-0.223	-0.181	0.246	-0.204	0.011

ค่าคงที่ (a) = 4.143 , R = 0.302 , R² = 0.091

4. แนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลรางพิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

1. การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้นำให้มีความพร้อมในกระบวนการการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และการพัฒนาศักยภาพของผู้นำรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถในด้านการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ผู้นำเป็นผู้ริเริ่มการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้กระบวนการการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน รวมไปถึงนำมาปรับใช้กับการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ในชุมชน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆภายในชุมชนได้สะดวกมากขึ้น

2. การส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยประชาชนในชุมชนมีความต้องการให้ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมในหลากหลายด้าน อาทิ งบประมาณ การให้องค์ความรู้ การพัฒนาศักยภาพ การศึกษาดูงาน เป็นต้น

3. การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคีเครือข่ายอื่นๆ โดยให้ทุกภาคส่วนมีการทำงานร่วมกันในเชิงรุก ร่วมสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

4. ส่งเสริมการบริหารจัดการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์โดยส่งเสริมการเพาะปลูกผลผลิตทางการเกษตรที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน เช่น พักข้าว อัญชัน มะกรูด เป็นต้น ไม่ต้องซื้อจากภายนอก เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้จากการเพาะปลูก และเกิดการจ้างงานในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลรางพิกุล อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ และปัจจัยที่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ เนื่องจาก ผู้นำมีความใกล้ชิดกับสมาชิกในชุมชน และผู้นำมีความน่าเชื่อถือ ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีทัศนคติและเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี หากแต่ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในหลายๆด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย หนูสงค์ (2560) ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของจตุมา พันธุ์ชวง (2559) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านกลไกภาครัฐเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี และสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิจุสา ชัยบิล (2564) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลรางพิกุล อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในชุมชนให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามขั้นตอนของ Cohen and Uphoff (1981) ทั้ง 4 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุนทร ปุญญา (2558) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยเมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านร่วมปฏิบัติ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านร่วมรับผลประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิจุสา ชัยบิล (2564) ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธนิตกร ยืนยง (2561) ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายกภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน คือ ปัจจัยด้านผู้นำ และปัจจัยด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ โดยรวมอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลรางพิกุล อำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐมได้ร้อยละ 9.1 อาจเป็นเพราะ ในด้านของผู้นำนั้น ผู้นำมีศักยภาพ และมีความน่าเชื่อถือต่อสมาชิกในชุมชน เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกใน และในด้านของการส่งเสริมจากภาครัฐนั้น ภาครัฐเป็นอีกหนึ่งแรงขับเคลื่อนที่ควบคุมมากับผู้นำชุมชน เป็นตัวช่วยในการสนับสนุนหลายๆด้าน เช่น ด้านงบประมาณ ด้านองค์ความรู้ เป็นต้น ซึ่งเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการทำให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในชุมชน ซึ่งในปัจจัยด้านผู้นำสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย หนูสงค์ (2560) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในการจัดการเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำและแกนนำ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประทีป มากมิตร (2560) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จต่อการพัฒนาชุมชนพุน้ำเป็ญ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยด้านการรับใช้สังคมของผู้นำชุมชน และในส่วนของปัจจัยด้านการส่งเสริมจากภาครัฐสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมจินตนา คุ่มภัย (2559) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ อาชีพ รายได้ และ อบต. และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยธิดา ปาลรังสี (2559) ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาพบว่า ด้านนโยบายและองค์การภาครัฐ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตำบลรางพิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ประกอบไปด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ (1) การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและการพัฒนาศักยภาพของผู้นำรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี เพราะผู้นำคือบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับสมาชิกในชุมชนมากที่สุด และเป็นการหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในชุมชน (2) การส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพราะบางครั้งกำลังของชุมชนเองอาจไม่มากพอในการขับเคลื่อนสิ่งต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องพึ่งพาอาศัยหน่วยงานภาครัฐ (3) การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคีเครือข่ายอื่นๆ โดยให้ทุกภาคส่วนมีการทำงานร่วมกันในเชิงรุก เพราะ การร่วมมือกันระหว่างผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคีเครือข่ายต่างๆ นั้น จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ในทุกๆ ด้าน (4) ส่งเสริมการบริหารจัดการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ โดยส่งเสริมในด้านการเพาะปลูกผลผลิตทางการเกษตรที่ใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน เพราะหากชุมชนมีการเพาะปลูกวัตถุดิบต่างๆ ภายในชุมชนเองนั้น เมื่อได้วัตถุดิบมาแล้ว รายได้ที่เกิดขึ้นจากการขายวัตถุดิบสามารถนำมาทำให้เกิดประโยชน์ต่อได้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศานิต ปิ่นทอง (2564) พบว่า แนวทางการส่งเสริมการยอมรับการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ ได้แก่ การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ การเสริมสร้างจิตสำนึกในการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ที่ถูกต้องและเหมาะสมการขยายพื้นที่การผลิตมะพร้าว การสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่มีความสนใจในการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ และการส่งเสริมการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธวัชชัย สนธิธมฺโม (2561) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับกลาง และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว คือ ควรมีการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเสียงตามสายให้ทั่วถึง หน่วยงานควรให้ความสำคัญชุมชนทุกชุมชนให้เท่ากันในการส่งงบประมาณให้ชุมชนได้พัฒนา ถ้ามีการประชุมควรเป็นวันหยุดหรือวันว่างงาน ควรให้ผู้นำพบปะประชาชนในพื้นที่บ่อยๆ และควรมีการฝึกอบรมให้องค์ความรู้กับประชาชนในชุมชน และยัง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย พระทัต (2558) ผลการวิจัยพบว่าข้อเสนอแนะในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนป้อมมหากาฬ ควรเริ่มจากการกำหนดนโยบายจากล่างขึ้นบน ควรศึกษาจากความต้องการของประชาชนและมีการวางแผนบริหารจัดการดำเนินการอย่างเป็นระบบ หน่วยงานภาครัฐควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดแนวทางและวางแผนในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการรับฟัง แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยน และแสดงบทบาทของชุมชน พร้อมกับตัดสินใจร่วมกันในแนวทางการวางแผนการดำเนินโครงการต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้ คือ ปัจจัยด้านผู้นำและปัจจัยด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลรางพิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จากข้อค้นพบดังกล่าว นำมาสู่แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้ง 4 แนวทาง ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งจากองค์ความรู้ใหม่พบว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือการมีส่วนร่วมในส่วนอื่นๆนั้น “ทรัพยากรมนุษย์” ถือเป็นปัจจัยหลักและเป็นศูนย์กลางในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือการทำกิจกรรมต่างๆให้สำเร็จลงได้ โดยในการทำกิจกรรมต่างๆนั้นมนุษย์จำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกับผู้อื่นๆ จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มและทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายและขยายเครือข่ายต่างๆออกไป จากองค์ความรู้ที่ได้นี้ชุมชนสามารถนำผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้ไปปรับใช้ ในการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และส่วนอื่น ๆ ได้

สรุป

จากการศึกษาสามารถสรุปภาพรวมของบทความวิจัยได้ คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านผู้นำ และการมีส่วนร่วมที่มากที่สุดของชุมชน คือ ด้านการประเมินผล โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำและปัจจัยด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ ที่สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้รวมร้อยละ 9.1 และแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังนี้ (1) การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและการพัฒนาศักยภาพของผู้นำรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี (2) การส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน (3) การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาควิชาการและภาคีเครือข่ายอื่นๆ โดยให้ทุกภาคส่วนมีการทำงานร่วมกันในเชิงรุก (4) ส่งเสริมการบริหารจัดการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผู้นำและปัจจัยด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลรางพิบูล อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลรางพิบูล ควรจัดทำโครงการ หรือจัดทำกิจกรรมที่ส่งเสริมองค์ความรู้ พัฒนาศักยภาพให้กับผู้นำและสมาชิกในชุมชนให้มีความพร้อมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และควรเตรียมความพร้อมในการเข้าช่วยเหลือชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลรางพิบูลควรให้การสนับสนุนในเรื่องงบประมาณที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาชุมชนประจำอำเภอกำแพงแสน และจังหวัดนครปฐม สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ควรให้การส่งเสริมในเรื่องการให้องค์ความรู้เพื่อให้ชุมชนนำไปปรับใช้กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมไปถึงการนำชุมชนเข้าร่วมโครงการต่างๆที่สามารถนำมาพัฒนาศักยภาพของชุมชนได้ เช่น โครงการ 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ควรมีการศึกษาในชุมชนที่มีขนาดใหญ่ขึ้น และมีบริบทของชุมชนที่แตกต่างกันออกไป รวมถึงควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านนโยบายภาครัฐ ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชน เป็นต้น และควรมีการศึกษาเชิงลึกด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตลอดห่วงโซ่อุปทาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาชุมชน. (2562). *คัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย*. สืบค้นจาก <https://cep.cdd.go.th/services/star>
- ชนิจุลภา ชัยปิล. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตอำเภอนาทม จังหวัดนครพนม. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 17(79), 158–170.
- จตุติมา พันธุ์ช่วง. (2559). ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งค่าย อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*, 12(1), 1–20.
- ธนิศร ยืนยง. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 15(2), 119–135.

- ประทีป มากมิตร. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จต่อการพัฒนาชุมชนพูนบำเพ็ญ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 19(2), 95-105.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2528). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยธิดา ปาลรังษี. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*, 17(2), 99-110.
- พระธวัชชัย สนุติธมฺโม (วรรณนาวิน). (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุนทร ปุญญา. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขนุน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสยาม.
- ศานิต ปิ่นทอง. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย*, 12(1), 192-211.
- สมจินตนา คุ่มภัย. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลต้นแบบที่บูรณาการแผนชุมชนสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดนครศรีธรรมราช. *Veridian E-Journal*, 9(2), 733-748.
- สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). (ร่าง) *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อนุภาพ ธีรลาภ. (2528). *การวิเคราะห์เชิงสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรทัย พระทัต. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ กรณีศึกษา ชุมชนป้อมมหากาฬ* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรทัย หนูสงค์. (2560). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ: กรณีศึกษา หมู่ที่ 1 ตำบลป่าขาด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Creighton, J. L. (2005). *The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement*. San Francisco: Jossey Bass.

Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation*. Cornell University.

Koufman, H.F. (1949). Participation Organized Activities in Selected Kentucky Localities. *Agricultural Experiment Station Bulletins*, 4(2), 5–50.